

retspræsidenterne på muligheden for at gennemføre eventuelle undersøgelser ved kommissionsdomstole efter retsplejelovens § 21 eller kommissionsdomstole nedsat i medfør af særlig lov.

5. Det betydelige antal kommissionsdomstolsundersøgelser, der er påbegyndt i den seneste tid, taler for, at det må overvejes at gennemføre regler, som gør det muligt at foretage undersøgelserne på en mere enkel og smidig måde end ved nedsættelse af kommissionsdomstole.

Under hensyn til den usikkerhed, der består omkring retsgrundlaget for dommerundersøgelser og dermed også for de personer, som berøres af undersøgelserne, har Justitsministeriet fundet det rigtigst at foreslå nærmere regler om gennemførelse af dommerundersøgelser fastsat ved en ændring af retsplejeloven.

Ved ændringen foreslås det, at dommerundersøgelser skal gennemføres efter retsplejelovens og ikke almindelige forvaltningsretlige regler. Der sikres også undersøgelsesretten den uvildighed, som lederne af en retlig undersøgelse af denne karakter bør have. Undersøgelsesrettens afgørelser kan ikke behandles af Folketingets Ombudsmand, men kan ved kære indbringes umiddelbart for Højesteret.

Undersøgelsen adskiller sig fra de egentlige kommissionsdomstole ved, at undersøgelsen kan iværksettes uden en formel regeringsbeslutning. Undersøgelsen iværksettes normalt af justitsministeren, som også fastlægger temaet for undersøgelsen.

Der kan ikke uden særlig lovgivning nedsættes kommissionsdomstole, som beklædes af andre end dommere med juridisk kandidateksamen, jf. retsplejelovens § 43, stk. 5. For at sikre en smidig undersøgelsesmulighed, også i sager, hvor der kan være grund til at udpege særligt sagkyndige som dommere, f.eks. økonomer, læger, ingeniører eller andre med særlig uddannelse eller erfaring inden for det område, der er tale om at undersøge, er det foreslået, at justitsministeren kan træffe bestemmelse om, at sagkyndige skal deltage i undersøgelsen. Undersøgelsesretten forudsættes ledet af en allerede udnævnt dommer, men den eller de sagkyndige medvirker i øvrigt

på lige fod med dommeren. Justitsministeren kan herudover, ligesom ved kommissionsdomstole, beskikke én eller flere til at bistå undersøgelsesretten med undersøgelsen, herunder udpege en sekretær for undersøgelsesretten. Justitsministeren kan også – hvis det skønnes hensigtsmæssigt – beskikke en person til at repræsentere det offentlige i forbindelse med undersøgelsen.

For at give undersøgelsesretten mulighed for at afkræve vidnerne forklaring uden, at de har haft adgang til at gøre sig bekendt med, hvad andre vidner måtte have udtalt i sagen, foreslås det, at undersøgelsen skal foregå for lukkede døre.

Pligten til at afgive vidneforklaring følger, bortset fra bestemmelsen i § 169, retsplejelovens almindelige regler om vidnepligt og vidnefritagelse m.v. Det følger blandt andet heraf, at retsplejelovens regler om vidnefritagelse i § 171 også gælder med hensyn til afgivelse af forklaring for undersøgelsesretten. Der er herefter ikke pligt til at afgive vidneforklaring, hvis forklaringen vil udsætte vidnet selv for straf eller tab af velfærd. Hvis der er mulighed for, at der efter afslutningen af dommerundersøgelsen vil blive indledt tjenstligt forhør mod en tjenestemand, som skal afgive forklaring for undersøgelsesretten, eller der er mulighed for, at der efterfølgende vil blive indledt almindelig strafferetlig forfølgning mod den pågældende, har vedkommende ikke pligt til at udtale sig under strafansvar.

Undersøgen afsluttes med, at undersøgelsesretten udarbejder en beretning. Beretningen kan indholde citater eller referat af de forklaringer og dokumenter m.v., der er afgivet eller fremlagt under undersøgelsen. Justitsministeren vil kunne offentliggøre beretningen uanset bestemmelsen i § 31.

6. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser

Gennemførelsen af retlige undersøgelser er forbundet med betydelige omkostninger. En undersøgelse af udgifterne til kommissionsdomstole inden for de senere år har vist, at udgifterne i almindelighed ligger mellem 0,5 og 6,5 mio. kr. pr. undersøgelse.